

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

ERDŐ- ÉS FÖLDBIRTOKOSOK, ERDÉSZETI ÜGYEKKEL FOGLALKOZÓK
ÉS ERDŐTISZTEK SZÁMÁRA

Szerkeszti

BUND KÁROLY,

egyesületi titkár.

1913. év, december 1.

XXIII. FÜZET.

LII-ik évfolyam.

Megjelenik minden hónap 1. és 15-ik napján.

Ára egy évre azok számára, kik az Országos Erdészeti Egyesületnek nem tagjai, 16 kor. Az egyesület azon alapító tagjainak, kik legalább 300 koronát alapítottak, ingyen jár, míg azoknak, kik ezen összegnél kevesebbet alapítottak, az illető alapítványi kamat beküldése mellett, ára 6 kor. Rendes tagoknak a 16 kor. évidíj fejében szintén ingyen küldetik meg.

Az Országos Erdészeti Egyesület időközönként megjelenő közérdekű kiadványai (népszerű erdészeti ismeretek tára stb.), valamint a hirdetések (állandó melléklet) és az időközönként a laphoz fűzött, műnyomópapíron készült képek az előfizetési ár fejében a lappal *ingyen* küldetnek meg.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, V., Alkotmány-utca 6. szám

(Telefon: 37—22)

A lapnak legkésőbb minden hónap 5. és 20. napjáig a t. egyesületi tagok vagy előfizetők kezéhez kell jutni. Ellenkező esetben posta-jegygyel „reclamatio” teendő

“Pátria” irodalmi vállalat és nyomdai r.-t. nyomása. Budapest, Üllői-ut 25.

Munkatársaink tájékozásául! Az „Erdészeti Lapok“ közleményeik körébe fogadják az erdőgazdaság összes ágainak művelésére és ismertetésére szolgáló értekezéseket s a gazdálkodás gyakorlati alkalmazására vonatkozó bármilyen tudósításokat, valamint felvesszük az erdészetet közelről érdeklő s azzal mintegy rokoni kötelékben lévő vadászati ügyeket is.

Írói tiszteletdíj: Egy nyomtatott ivnyi (16. old.) eredeti értekezésért, mely a szerkesztőség részéről átdolgozást nem igényel, 40—48 K, ha az átdolgozást avagy idegen nyelvből eszközölt szabatos fordításért 24—40 K, oly fordításért, mely átdolgozást igényel, 16—24 K.

Munkatársaink tiszteletdíját a szerkesztőség az év végével küldi meg kívánatra azonban előbb is.

Kérjük munkatársainkat, hogy dolgozataikat csak egyes félvekre s ilyeneken is csak az egyik oldalra, törött alakban írják. A cikkekhez tartozó rajzokat sima, fehér papíron, lehetőleg kétszer olyan nagyságban kell készíteni, mint amilyen nagyságban azokat a szerző a lapba felvéteni kívánja. Ugyanilyen mértékben nagyítva kell a rajzhoz tartozó felírásokat, betűket s egyéb jelzéseket is alkalmazni. Tiszta és szép másolatokat csak hasonlóan kidolgozott eredeti után lehet várni. *Kéziratok nem küldetnek vissza.*

Az Erdészeti Lapokban megjelenő közleményekről a szerkesztőség a nyomdai költségek megtérítése esetén *különlenyomatokat* is készítet a szerzők számára. A nyomdai költség (füzve, de boríték nélkül) 30 példány után 16 oldalas ivenként 7 K, 50 példány után 8, 100 példány után 10 K.

Borítékkal ellátva, a különlenyomatok előállítására 30 példánynál 3 K 60 fill., 50 példánynál 4 K-val, 100 példánynál 5 K-val többbe kerül.

EGYESÜLETI HIRDETÉSEK.

Figyelmeztetés. Az egyesületi kiadványokból az egyesületi tagok *csak egy példányt* szerezhetvén meg *kedvezményes áron*, több példány megrendelése esetében a többi példány után a nem tagok számára megállapított ár küldendő be.

Az Országos Erdészeti Egyesületnél (Bpest, V., Alkotmány-utca 6. sz.) a következő művek rendelhetők meg:

ERDÉSZETI LAPOK. Az Országos Erdészeti Egyesület közlönye. Szerkeszti *Bund Károly*. Előfizetési ára 1 évre 16 korona. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Mutatványszámok ingyenesen. Régi évfolyamok mérsékelt áron.

AZ ERDŐ. Erdészeti és vadászati szaklap kisebb erdők birtokosai és kezelői, erdészeti és vadászati altisztek részére. Szerkeszti *Balogh Ernő* m. kir. erdőtanácsos. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Ára 1 évre 4 K.

AZ ERDÉSZETI ZSEBNAPTÁR 1912. ÉVI (31.) ÉVFOLYAMA. Ára tagoknak 2 K, másoknak 3 K. Legcélzzerűbb 2 K 45 f, illetőleg 3 K 45 f előzetes beküldésével rendelni, mely esetben bérmentve szállítatik.

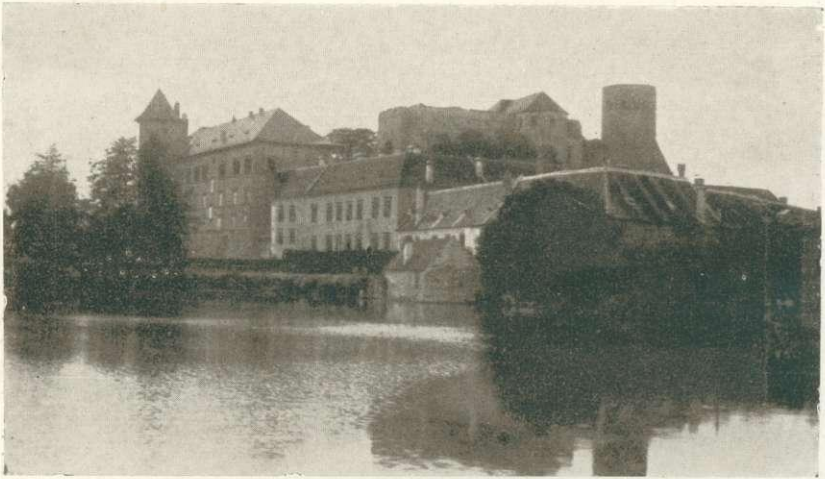
AZ ERDŐÖR vagy **AZ ERDÉSZET ALAPVONALAI KÉRDÉSEKBEIN ÉS FELELETEKBEIN.** Irta: Bedő Albert. IX. kiadás, 1912. Ára 6 K. 6 koi. 55 fill. előzetes beküldése esetén bérmentve és ajánlva küldetik.

AZ ERDŐRENDEZÉSTAN KÉZIKÖNYVE. Irta: bölcsészai Belházy Emil. Ára tagoknak 6 K, nem tagoknak 10 K.

ERDÉSZETI NÖVÉNYTAN. Irta: Fekete Lajos és Mágocsi-Dietz Sándor. I. kötet: Általános növénytan. Teljesen elfogyott. — II. kötet: Növényrendszertan. Részletes növénytan. Növényföldrajz. Ára tagoknak 12 K, nem tagoknak 18 K.

Az ausztriai tanulmányút résztvevői a neuhausi kastély udvarán.

Gróf Czernin Jenő kastélya Neuhausban.

Neuhaus látképe.

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

LII. ÉVF.

KÖZLÖNYE

23. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. ☼ Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árárt járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-uteza 6. sz. II. em.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltek.

(Telefon: 37—22.)

Magyar erdészek tanulmányutja az Osztrák Birodalom erdőségeiben.

Irta: *Borsiczky Ottó.*

Az Országos Erdészeti Egyesületnek az Osztrák Birodalom erdőségeibe tett tanulmányutjának lefolyásáról az Erdészeti Lapok f. évi XVII. füzetében röviden már megemlékeztünk. Az alábbiakban — anélkül azonban, hogy a megtekintett erdőgazdaságokat s az azokban folyó gazdálkodást részletesebben ismertetnők, mire lapunk egyik későbbi számában fogunk visszatérni — beszámolunk a mindvégig jó időben és zavartalan kedélyhangulatban megtett tanulmányutról s arról az őszinte és meleg fogadtatásról és előzékenységről, melyben a tanulmányut folyamán részünk volt, s melylyel osztrák kollegáink lépten-nyomon elhalmoztak.

A tanulmányuton, mely az Ő Felsége születésnapja alkalmából fellobogózott és ünnepi köntöst öltött császárvárosban vette kezdetét, a következők vettek részt: Osztrák részről: *Auersperg* Károly herceg, v. b. t. t. stb., az O. B. E. E. elnöke, *Berg* Vilmos báró, az O. B. E. E. alelnöke, *Böhm* Ágoston cs. kir. udvari tanácsos, udv.

vadászat-rendező, a felsőausztriai és salzburgi erdészeti egyesület képviselője (csak a Salzkammergutban), *Diensthuber* Gyula erdőmester (csak aug. 25. és 26-án), *Fessl* Ferencz erdőmester (csak Salzkammergut), *Fischer* Ottmár assistens, *Gettwert* András főerdész, *Göderer* Albert erdőmester, *Gross* Lajos főerdész, dr. *Guttenberg* Adolf lovag, cs. kir. udvari tanácsos, az O. B. E. E. alelnöke, *Handloss* Antal cs. kir. erdőbiztos, a cs. kir. vadpatakszabályozási osztály építésvezetője (csak Salzkammergut), *Helm* Frigyes főerdész, *Hörandner* Ferencz erdőmérnök, dr. *Hufnagl* Lipót közp. jószágigazgató (Gmundentől kezdve), dr. *Janka* Gábor cs. kir. erdőmester, *Kellner* Miksa főerdész, *Krahl* Arthur cs. kir. udv. tanácsos, erdő- és jószágigazgató, a felsőausztriai és salzburgi erdészeti egyesület képviselője (csak Salzkammergut), *Kubelka* Ágoston cs. kir. főerdőtanácsos, a mariabrunni erdészeti kísérleti állomás igazgatója, *Leeder* Frigyes cs. kir. erdőmester (Gmundentől), *Leeder* Károly udvari titkár, az O. B. E. E. ügyvezetője, *Maresch* Waldemar erdőmester, a csehországi Erd. Egy. képviselője (csak Neuhaus), *Mayer* Károly erdőtanácsos, a Csehországi Német E. E. képviselőjében (csak Neuhaus), *Peck* Frigyes főhercegi főerdész, a Csehországi Német E. E. képviselőjében (csak Neuhaus), *Petraschek* Károly cs. kir. nyug. udvari tanácsos, *Richter* Miksa főerdész, *Rust* Pál cs. kir. erdőtanácsos, *Schadinger* Rezső erdőmester, *Šrogl* Károly erdőtanácsos, *Stainer* Gyula nagyiparos, *Strobl* József főerdőmester (csak Leoben), *Swaton* Ferencz cs. kir. főerdőtanácsos, *Wang* Nándor cs. kir. miniszteri tanácsos, a vadpatakszabályozási osztály főnöke (csak Trieben), *Wiltsh* Antal cs. kir. miniszteri tanácsos, a földmivélsügyi minisztérium képviselőjében (Wienerwald és Salzkammergut). Magyar részről: *Albrich* Gyula városi főerdész, *Bartha* Gyula uradalmi főerdész, *Bécsy* Dezső kir. főerdőmérnök, *Bittner* Gusztáv uradalmi erdőmester, *Bobok* Tivadar társ. erdőigazgató, *Bodor* Gyula m. kir. főerdőtanácsos, *Boitner* Gyula társ. erdőfelügyelő, *Borsiczky* Ottó magánerdőmérnök, *Bund* Károly egyesületi titkár, *Csik* Imre m. kir. miniszteri tanácsos, *Dénes* Zoltán főiskolai tanársegéd, de *Pottere* Gerard m. kir. főerdőmérnök, *Emericz*y Győző m. kir. főerdőtanácsos, *Eránosz* Antal m. kir. erdőfelügyelő, *Fehér* Pál városi erdőmester, *Fekete* Zoltán főisk. tanár, *Ferenczfi* József kir. erdőmérnök, *Fertsek* Ferencz

közb. urad. erdőmester, *Fritz* Rezső m. kir. főerdőmérnök, *Gaul* Károly, a Technologiai Iparmúzeum igazgatója, *Günther* Frigyes m. kir. erdőmérnök, *Janoviczky* Béla püsp. urad. főerdész, *Kaán* Károly m. kir. főerdőtanácsos, *Kacsanovszky* József m. kir. erdőtanácsos, *Kallivoda* Andor m. kir. erdőtanácsos, *Karsai* Károly városi erdőtanácsos, *Kaufmann* Béla m. kir. erdőtanácsos, *Kessler* Ede O. M. Á. V. társ. főerdőfelügyelő, *Korai* Frigyes m. kir. erdőtanácsos, *Krajcsovits* Béla m. kir. főerdőtanácsos, erdőfelügyelő, *Krippel* Móricz főiskolai tanár, *Lipcsei* László m. kir. főerdőmérnök, *Orlovszky* Gyula városi erdőmester, *Osztroluczky* Géza ny. főispán, földbirtokos, *Pászthy* Ferencz m. kir. alerdőfelügyelő, *Pohl* Ferencz végz. főisk. hallg., *Pohl* János társ. főerdőfelügyelő, *Rappensberger* Andor m. kir. főerdőtanácsos, *Roth* Gyula m. kir. főerdőmérnök, *Sebők* Ernő m. kir. főerdőmérnök, *Sessler* János társ. segéderdőmérnök, *Szalai* Ernő m. kir. közalap. főerdőtanácsos, *Szücs* Elemér főerdész, *Tallián* Béla báró, v. b. t. t., az O. E. E. elnöke. *Téglás* Károly miniszteri tanácsos, *Térfi* Béla m. kir. erdőtanácsos, *Tomasek* Miklós m. kir. főerdőmérnök, *Ulreich* Gyula kir. főerdőtanácsos, *Vermes* Győző m. kir. erdőmérnök, *Winkler* Miklós m. kir. főerdőmérnök és *Zügn* Nándor városi erdőmester.

Az üdvözlések sorát *Ehrenfels* Bernát báró, a cs. kir. gazdasági egyesület elnöke nyitotta meg, aki mint házigazda üdvözölte a vendégeket. Örömmel látja a rokon gazdasági ág képviselőit a gazdasági egyesület helyiségeiben és az agrár érdekeltség tömörülésének szükségességét hangoztatja.

Utána *Auersperg* Károly herczeg ragadta meg a szót és szokott nyugodt, kifejezésteljes modorában körülbelül a következő szavakkal fogadta a magyar vendégeket:

Bucsuzáskor gyakran hangzik el a viszontlátásra való ígéret, amelyet vajmi gyakran nem tartanak be. Mi nem úgy tettünk, a viszontlátásnak két év előtt szótt terve valóra vált s így ma akkori vendéglátóinkat mint kedves vendégeinket üdvözölhetjük.

Utítervünk remélni engedi, hogy vendégeink belterjes erdőgazdaságokat fognak látni régi kulturvidékeken, mint Bécs környékén, Csehországban és az osztrák erdőgazdaság bölcsőjében, az Alpokban. Mint magyar társa, úgy az osztrák erdőgazda is harcban áll a természet ellentálló ereivel, csupán a küzdőtér sok-

ban teljesen eltérő. Mi a homokpuszták nagyarányu megfékezését láttuk, önök magashegységi vadpatakszabályozásokat és műszakilag tökéletes szállítóeszközöket fognak látni. De ha kölcsönösen sok olyat is fogunk láthatni, amit saját működési területünkön talán nem hasznosíthatunk, látkörünk mégis rendkívül tágul utazásaink során. A két állam erdészeinek találkozása másfelől a szakmabeli összetartozandóság, az igazi kollégiálitás érzetét kelti fel.

Ezt a két hatást: komoly tanulmányt és az összetartozandóság érzetének megerősödését, amelyeket magyar utunkon oly örömezt tapasztaltunk, ezeket várjuk jelen utunktól is s csak azt kívánhatjuk, hogy magyar kollégáink oly jól érezzék magukat itt, mint amily jól éreztük mi magunkat Magyarországon! (Élénk helyeslés.)

Engedjék meg, hogy ezen üdvözlő szavaimhoz a mai nap alkalmából még egy indítványt is fűzsek. Ha kitekintünk az ablakon, előttünk látjuk ősz uralkodónk hajlékát, pihenést nem ismerő tevékenységének, gondterhes működésének színterét. Indítványozom, hogy mai születésnapjáról háromszoros éljennel emlékezzünk meg (a gyülekezet lelkes Hoch! és Éljen!-kiáltásban tör ki) s egyben Tallián báró ő exczellenziájának hozzájárulásával indítványozom, hogy Ő Felségéhez a következő üdvözlő távirat intéztessék:

„Az Országos Erdészeti Egyesület és az Osztrák Birodalmi Erdészeti Egyesületnek Bécsben a mai napon közös tanulmányut kezdetén egybegyült tagjai hódolatteljesen emlékeznek meg a mai napnak, mint Felséged születésnapjának áldásteljes jelentőségéről. Az uralkodójuk iránt érzett megtántoríthatatlan szeretet és törhetlen hűség közös érzetétől áthatva kérjük Isten legbőségesebb áldását Császári és Apostoli Királyi Felségedre. Tallián Béla báró. Auersperg Károly herceg.”

Az indítvány lelkes hangulathoz elfogadott.

Auersperg herceg beszéde után *Wiltsh* Antal miniszteri tanácsos üdvözölte a legszívélyesebben a magyar vendégeket a cs. kir. földmivelésügyi miniszter nevében s ugyis, mint az osztrák kincstári erdészet vezetője.

Tallián Béla báró úgy Auersperg Károly hercegnek, mint *Wiltsh* miniszteri tanácsosnak köszönetet mond a szíves üdvöz-

lésért. Mint barátok jöttünk és örömmel tapasztalhatjuk, hogy ilyeneként is fogadtattunk. Az európaszerte uralkodó viszonyok ma inkább, mint máskor, azt bizonyítják, hogy a két állam egymásra van utalva, hogy szükség esetén egymás mellett küzdve kell helyünket megállanunk. (Élénk helyeslés.) Annál a nyugodtabb fejlődésnél fogva, amelyben Ausztriának az elmúlt századokban része volt, magas kulturát fogunk látni ugy általánosságban, mint bennünket érdeklően különösen erdőgazdasági tekintetben is, ami bő alkalmat fog nyújtani nekünk a tanulásra, mert hiszen nem csupán alföldi erdőink vannak, hanem erdőségeink zöme szintén a hegyvidéken terül el, tehát oly terepen, amely hasonló ahhoz, amelyet érinteni fogunk. Ismételten köszönetet mondva a szívélyes üdvözlésért, melegen óhajtja, hogy az érdekek közösségén és a kölcsönös megbecsülésen alapuló rokonszenv, amely Ausztria és Magyarország erdőgazdáit egybefűzi, tartós és maradandó legyen! (Taps és helyeslés.)

A fenkölt hangulatban lezajlott fogadó ülés után a városi villamos vasut külön kocsijai az *Adria kiállításba* vitték a társaságot, hol alkalmunk volt a kiállítási bizottság részéről a legelőzékenyebben mellénk adott szakavatott vezetők kalauzolása mellett, a kiállított tárgyak alapján, az adriai tartományok erdő- és mezőgazdasági, ipari, néprajzi, történelmi, állattani, halászati, vadászati és egyéb viszonyaiba bepillantást nyerni.

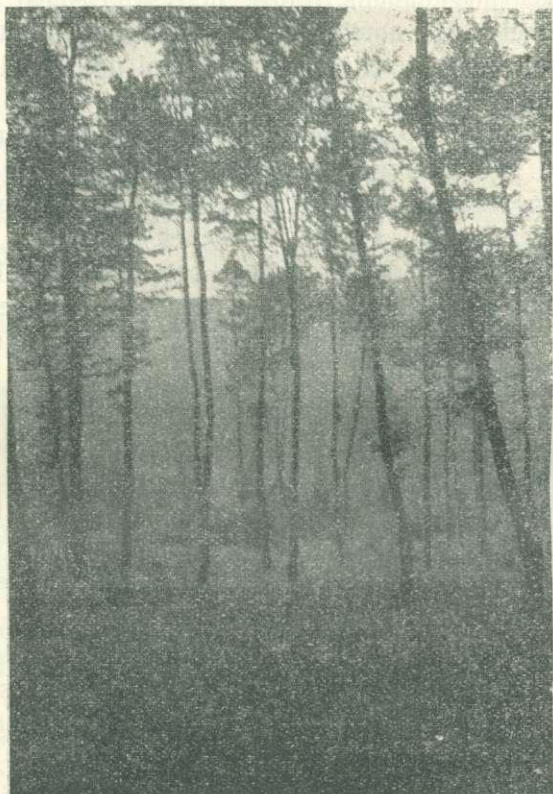
Este a kiállítás pilseni sörcsarnokának fehér asztalánál már nagyobb számú osztrák kartárs csatlakozott hozzánk s az együtt töltött néhány kedélyes óra már itt is közelebb hozta egymáshoz az osztrák és magyar kartársak szíveit.

Augusztus hó 19-én a nagyszámú kiránduló társaság a városi gőzvasut purkersdorfi állomásán hagyta el a vasuti kocsikat, honnan azután kocsikon Gablitzon át Hauersteig erdőrészig s innen tovább gyalogosan a Wienerwald purkersdorfi kincstári erdőgondnokságába rándult.

A Wienerwaldban vannak a máriabrundi cs. kir. erdészeti kísérleti állomás különféle erdőművelési, fatenyészeti, erdőápolási stb. telepei. Ezek, valamint a Wienerwald állományainak megtekintése képezték a mai nap programját. Csoportokra oszolva a délelőtti folyamán a kísérleti állomás

különbéféle kísérleteinek szakadatlan és változatos sorozatát tanulmányoztuk, amelyek közül a következőket emeljük ki:

A mag származási helyének a fa növekedésére való befolyását szemléltetik a svéd és honi származású *erdeifenyőtelep*, a sziléziai

1. ábra. Részlet a Wienerwald-ból.

és tiroli származású magból keletkezett *vörösfenyő*, a galicziai és svéd származású magból származó *luczfenyőállományok*.

Az erdeifenyőállomány, időközben a fenyőorrmányos és mézgombakárosítások következtében, nem fejlődhetett akadálytalanul, úgy hogy kevésbé jól juttatja kifejezésre azt a hazánkban is már beigazolt tényt, hogy a svéd származású magból nevelt fiatalos lényegesen lassabb növekvésű. Mindazonáltal ott is az inkább

gulaalaku koronát fejlesztő svéd egyedeket a honi magból származó faegyedek növekvésben és általános fejlődésben tulszárnyalják.

A sziléziai magból származó vörösfenyők növekvésben megelőzik a velük közösen telepített tiroli magból származó példányokat. Míg a tiroli származású állomány már erősen kiritkult, addig a sziléziai magból nevelt állomány még teljes sűrűségű. Az állomány fiatalabb korában fel lett galyazva, az ágebekek mindkét származású egyedeknél igen hamar beforrottak, a Peziza Willkommii nem támadta meg azokat, daczára annak, hogy ez a gomba a Wienerwaldban meglehetősen gyakori. A vörösfenyő itt általában igen jó növekedést mutat és jóminőségű fát termeszti. A kísérleti vörösfenyő talaját alátelepített bükk védi.

A galicziai és svéd származású luczállományon rögtön feltűnik a kétféle származási helynek a fanövekvésre való befolyása. A svéd luczfenyő nagyon elmaradt a galicziai mögött, sőt legnagyobb részök már fiatalabb korában teljesen el lett nyomva, úgy hogy azok ki is pusztultak. A hézagokat virginiai borókéval ültették be, melyek igen szépen diszlenek a lucz védelme alatt.

A tőszomszédos *Quercus rubra* telepítvény nem sikerült, csak itt-ott látni egy-egy csenevész példányt, a kiveszett egyedek helyére telepített fekete dió sem érzi magát itt jól.

Az egymásmellé sorakozó magyarországi származású kései és kocsányos tölgy növekvésében különbség alig észlelhető, talán a kései tölgy valamivel vaskosabb törzset fejlesztett.

Ezen területhez csatlakoznak a különféle áterdőlési kísérletek területei és a megfelelő kötelék és hálózatban való ültetés ki-
puhatolása szempontjából létesített állományok.

Nagy területet foglalnak el a különféle külföldi fanemekkel beültetett kísérleti telepek is. A *Picea pungens*, a *P. p. argentea*, a Douglasfenyő, *Larix leptolepis*, Szitkafenyő, szibériai jegenyefenyő, *Thuja gigantea*, virginiai boróka stb. többé-kevésbé mind jól diszlenek az ottani talajban és égöv alatt.

A Wienerwald tulnyomóan bükkös állományai meg-meg vannak szaggatva mesterséges telepítésből származó erdefenyőállományokkal, emitt vegyes jónövésű tölgyekkel elegyített bükkös, amott jegenyefenyőcsoport köti le figyelmünket. A tarvágások használatból eredő vágásterületek fokozatos felujításra előkészített

területekkel, sűrű bükkfiatalosokkal és szép idős bükkállományokkal váltakoznak.

Mindenütt jókarban tartott s nemcsak az erdőgazdaság, de a turisztikának is szolgálatában álló utakon haladva, izsuzetelet gerjesztő öreg bükkös árnyat nyújtó lombosra alá jutottunk, hol terített asztalok vártak bennünket. Mi sem természetesebb, hogy a pompás környezet, a nagyszerű idő s az osztrák szaktársak részéről lépten-nyomon megnyilvánuló vonzalom felmelegíti a sziveket, ami azután néhány szép beszédben nyilvánult meg. A házigazda tisztét *Manzano* udvari tanácsos, a bécsi cs. kir. erdőigazgatóság főnöke, *Swaton* főerdőtanácsos és *Pönisch* erdőtanácsos, erdőgondnok töltötték be nagy szeretetreméltósággal.

A jó hangulatban elköltött reggeli után néhány szép idős bükkállományon, vágásterületeken, áterdült erdőrészekben áthaladva Purkersdorfba s innen a városi gőzvasuton Hadersdorf-Weidlingauba utaztunk.

Az állomástól szép gesztenyefasor alatt haladunk Máriabrunnig, hogy *Kubelka* főerdőtanácsos, *Janka* Gábor cs. kir. erdőmester és *Zederbauer* dr. adjunktus szíves vezetése mellett a régi erdészeti akadémia épületét, mely jelenleg a cs. kir. erdészeti kísérlet céljainak szolgál, a 100 éves botanikuskeretet és a kísérleti állomás csemetekertjét tekintsük meg.

A régi botanikuskeretben összehasonlíthatjuk egymással a különféle fajú 100 éves faegyedeket. Hatalmas méreteikkel néhány platán- és hársfa tűnik fel, míg más fákön alig látszik meg, hogy száz éve daczolnak már az idő viszontagságaival.

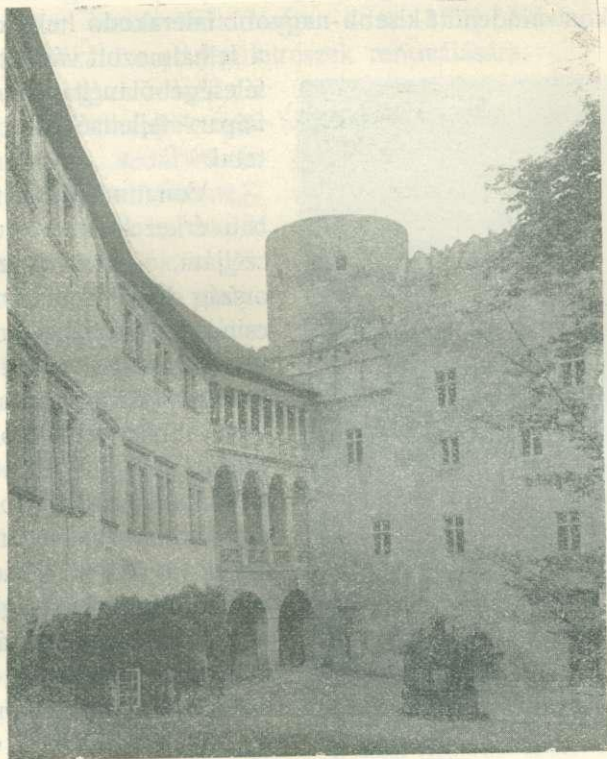
Itt van felállítva Resselnek, a hajócsavart feltaláló erdésznek mellszobra is.

Kubelka főerdőtanácsos a kert öreg feketefenyőfáján bemutatta a gyanta- és terpentinyerésnek általa alkalmazott — de eddig a gyakorlatba még át nem vitt — módját. A hajkolás helyett *Kubelka* a fát a kéreg és szíjács között ferdén felfelé irányulólag megfürja s a furott csatornák érintkező vonalán csapóf helyez el, melyen a terpentin és gyanta az aláhelyezett edénybe szivárog. Állítólag több gyantát lehet így nyerni, mint a fát erősen rongáló szokásos hajkolással.

A kísérleti állomásnak különösen technológiai vizsgálatokra

tökéletesen berendezett laboratóriumait és az öreg, valamikor pajzán diákszótól hangos bolthajtásos épületet végigjárva, ismét a vasuti állomásra vándoroltunk, hogy a beboltozott Wien folyó mentén haladó városi vasutal Bécsbe robojunk.

A mai kellemesen eltöltött és érdekes látnivalókban nem

2. ábra. Részlet a neuhausi kastélyból.

szűkolködő nap a Volksgarten kerthelyiségében elköltött társas vacsorával nyert méltó befejezést.

Szent István napjának reggelén a magyar erdészek Tallián Béla báró egyesületünk elnökének vezetése mellett testületileg megjelentek a Szent-István-bazilikában, hol rövid misét hallgattak s csak a csehországi Neuhaus felé igyekvő vonatnak fentartott kocsijaiban találkoztak az osztrák szaktársakkal.

A fél napig tartó utazás egyhanguságát teljesen eloszlatta a kellemes társaság és a szép vidék szemlélése, melyen áthaladtunk. A vasut mentén mindenfelé jól gondozott erdei- és luczfenyőállományok váltakoznak mezőgazdasági földekkel, amott egy-egy kiterjedtebb tó tükre csillamlott meg a reá sütő napfényben, a távol hegyek ormáról pedig régi lovagvárak romjai látszanak. A vasuti állomásokon mindenütt kisebb-nagyobb falerakodó helyeket látunk, a felhalmozott választékok sokféleségéből méltán lehet az itteni faipar fejlettségére következtetni.

3. ábra. Neuhausi kastély : Menhardt-torony.

Vonatunk a délutáni órákban érkezett mai utunk vég-czéljára, *Neuhausba*, Csehország délkeleti részének egyik csinos városkájába, hol a napnak hátralevő részét *Czernin* Jenő gróf ősrégi várkastélyának s az abban felhalmozott műkincseknek megtekintésére és tanulmányozására fordítottuk, egyik csoportja a társaságnak pedig a közeli „Fácánkert” nevű erdőgondnokságba, amely nagy őz-, nyúl- és fácánállományyal bír és a vadászati érdekekre való tekintettel 20, 40, 60 és 100 éves vágásfordulóban kezelt erdőtesteket foglal magában, rándult ki. Vissza-

térőben ez a része a társaságnak még a tájszépészeti érdekből eszközölt kiterjedt erdősitéseket is megtekinthette Neuhaus közelében.

A kastély levéltárában különösen felkeltették érdeklődésünket az itteni erdőgazdálkodásra vonatkozó régi irások és térképek, nevezetesen egy 1629-ből származó erdészeti rendelet-gyűjtemény, a XVII. századból való erdőgazdasági nyilvántartási naplók s a mult század derekáról való erdészeti vonatkozású különféle tárgyu iratok.

Itt vannak megőrizve Zrinyi Miklósnak, a szigetvári hősnek menyasszonyával, későbbi második nejével (1564.) a neuhausi vár és uradalom hajdani urainak családjából származó Rosenberg Éva grófnővel folytatott eredeti német nyelvű levelezései is.

Maga a vár egyike a legrégebb, jó karban tartott várkastélyoknak s a jelenlegi birtokos, Czernin Jenő gróf is évente nagyobb összeget áldoz annak fentartására s az 1773. évben dühöngő tűzvész martalékául esett épületrészek renoválására.

A kastély egyes részeiben igen szép falfestmények láthatók, melyeket azonban az idő vasfoga meglehetősen megviselt. A vár belső harmadik udvarában szép árkádok szegélyezik a felső emeletet, melyhez kellemes keretül szolgál az udvaron álló hársfacsoport. Nagyon szép az ugyanezen udvaron álló kutnak vasból készült borító lugasa, melyet valamely régi lakatosmester készíthetett remekbe.

A kastély építési modorán meglátszik, hogy nem egy időben építették, hanem több évszázadon keresztül toldották, bontották, míg a mai állapotába jutott.

A renovált lovagterem egyik terraszáról gyönyörű kilátásban volt részünk. Messze beláthattunk a kies fekvésű Neuhaus ódon épületei felett a cseh fensíkba, melynek panorámáját a körülfekvő nagykiterjedésű tavakkal tarkított fenyvesek és közbeékelte mezőgazdasági földek és rétek igen kedvessé teszik.

A kastély történetének van némi magyar vonatkozása is. Ősrégi kápolnájában esküdött Zrinyi Miklós örök hűséget nejének, Rosenberg Évának.

4. ábra. Neuhausi kastély: Rondel.

Czernin Jenő gróf személyes vezetése mellett kanyarodott ki augusztus 21-én reggel hosszú kocsisorunk a várkastély udvarai-ból, hogy Obermühl, Lassenitz és Schönbornhofon át a Czernin-féle nagykiterjedésű uradalom neumühli és margaretheni erdő-gondnokságaiba jussunk.

Kocsijaink, igen jó karban tartott utakon, mindenütt belterjes művelés alatt álló szántók, rétek és kisebb kiterjedésű erdőfenyő-erdők mellett és között haladtak. Az utnak egyik hosszú szakasza két oldalról nagyméretű, repedezett kérgű nyírfaival van szegélyezve, mi igen jó benyomást kelt a szemlélőben.

Az erdő széléhez érve, elhagytuk a kocsikat és a házigazda, Czernin gróf, szívélyes üdvözlő szóval fordult hozzánk mint vendégeihez, mély sajnálatának adva kifejezést, hogy *Wachtl* erdőtanácsos, aki a megszemlélendő belterjes, Gayer Károly elvein alapuló gazdaságot megalapította és több évtizeden át vezette, már nem időzik az élők sorában; az a meleg hang, amelylyel a gróf uradalmának elhunyt vezetőjéről s annak érdemeiről megemlékezett, szép képet nyújtott arról a bensőséges viszonyról, amely ezen az uradalmon a szolgálatadó és erdőtisztje között fennáll.

A legnagyobb részben fensíkon s csak kisebb részben lankás dombokon elterülő neumühli erdőgondnokságban lépten-nyomon más és más kép tárul szemünk elé, más és más erdőművelési tevékenységnek beszélő nyomai kötik le figyelmünket.

Néhány állományon áthaladva megérlelődik bennünk annak a tudata, hogy itt a legkisebb részletében is egyéni gazdálkodással van dolgunk, mely az állandó hozam megóvása és fokozása mellett a lehető legmeszebbmenőleg gondoskodik a talaj jó erőben tartásáról és az állományok jó karba hozataláról.

Erdőművelési és állományápolási szempontból itt vezérelvet, melyhez a gazdálkodás minden fázisának igazodnia kell, nem látszanak ismerni, a kitűzött célt úgy iparkodnak elérni, mint azt az egyes állománynak, mondhatnók az állományt alkotó minden egyes törzsének helyzete, növekvése és egyéb körülményei éppen megkívánják. Ez kiténik a tanulmányozott állományok állapotából, melyeknek ugyszólván mindegyikében a szakszerű erdőművelésnek és gazdálkodásnak más és más mozzanata domborodik ki.

Az erdőművelési érdekeknek esett áldozatul, a régebben nagy

vadállomány. A birtokos belátván, hogy a fővadállománynyal az erdőtenyésztés érdekei csak nehezen egyeztethetők össze, nem habozott a fővad kilövését elrendelni. Ma még ott állanak a fiatalos csoportok körül az eddig szükséges léczkerítések, a jövőben azonban ezekre már nem lesz szükség.

Utunk szakszerű tanulságaival egyébiránt külön közleményben szándékozunk foglalkozni, e helyen tehát inkább csak utunk első benyomásainak ecsetelésére szoritkozunk.

Egy szántóföldekkkel körülvelt, kissé dombos fekvésű, különálló erdőrészben az állományt alkotó idős elegyetlen erdeifenyő hézagos helyein foltokban tölgy-, bükk- és luczfenyőcsoportok vannak mesterségesen telepítve s vadragás ellen fonott sövénykerítéssel bekerítve; az állománynak északkeleti széle alkalmas faegyedek kiszedése által magavetődés útján keletkezett sűrű erdeifenyőfiatalossal van szegélyezve, a mesterségesen betelepített tölgy-, lucz-, bükk- és a természetes uton keletkezett erdeifenyőfiatalos között elterülő állományrészen a fák a fokozatos felujulás érdekében ki vannak ritkítva, hogy idővel az itt keletkező csemetés a már létesült fiatalosokat egymáshoz kapcsolja.

Emitt láthatunk tulnyomóan rossz növekedést mutató faegyedekből alkotott, vágható korához már közel járó erdeifenyőállományt, melyet a rossz növekedésű faegyedek fokozatos kiszedése és a hézagos helyeknek luczfenyővel való betelepítése által alakítanak át vegyeskoru és fanemű s egyszersmind jónövekvésű állománynyá; amott vegyes fanemű és koru állomány nevelése szempontjából a már elegendő korelőnyt nyert előtelepített erdeifenyőállományból a luczfenyőnek alkalmas termőhelyeken kisebb-nagyobb foltokat vágtak ki s ezeket luczfenyővel beültették, az állomány több helyén pedig hézagokat vágtak, hogy azok a szomszédos fákról magavetődés útján települjenek be.

Az országuton váró kocsijainkra települve az erdőgazdáság mélyebben fekvő részeibe hajtunk. Itt is mindenütt nagy változatosságot mutatnak az állományok: Nagyobb kiterjedésű tarvágásos használat után mesterséges telepítés útján keletkezett fiatalabb és idősebb elegyetlen lucz- és erdeifenyőállományok, felujítás alatt álló idősebb elegyes és elegyetlen erdei- és luczfenyőállományokkal és sűrű fiatalosokkal váltakoznak.

Itt is több oly állományt láthatunk, melyből a görbe és rossz fejlődésű törzseket kiszedték s idegen fanemet telepítettek ennek helyére, hogy vegyes kor- és fanemű s jó törzsfejlődésű állományt nyerjenek.

Áthaladunk pompás növésű idős elegyes-, lucz-, erdeifenyő-állományokon, melyekben az ugyszólván ágtalan törzsek közel járnak a 40 m magassághoz. Az állományokban a központokból vezetett természetes felujulás útján keletkezett szép fiatalosak egymáshoz való kapcsolása részben már befejeztetett, részben folyamatban van.

Több példáját láthatjuk a vágás északról való beállításának. A szél döntő erejének ellensúlyozására az állományok, amikor már csak keskeny pásztát alkot az öreg részlet, oly ritkára állítatnak, hogy a szél a meghagyott fák között akadálytalanul áthatolhasson.

Az erdőgondnokság egyik dombosabb helyén a kiritkított lucz-erdeifenyőállomány közé igen szép *Quercus rubra* csoport van ültetve, másikk nagyobb kiterjedésű részén a rosszabb talajminőség megjavítása szempontjából sűrű bükkfiatalos van telepítve, az erdőrészlet mélyebben fekvő pontjain pedig tölgyfoltokat láthatunk.

A czélszerűen vezetett és kitünő karban tartott erdei uthálózat az egész birtokon átvonul s annak minden egyes részét feltárja, úgy hogy nincs állomány, nincs fa, melyhez bármely irányból akadálytalanul hozzá ne lehetne férni.

Egyrészt ennek a kitünő uthálózatnak, másrészt a kedvező fakelendőségi viszonyoknak köszönhető, hogy itt ilyen belterjes erdőgazdálkodás fejlődhetett ki. A fának a rakodókra, illetve az erdei utak mellé való közelítése tengelyen történik az uradalomnak saját, külön e czélra tartott, ökörfogataival. A tűzifa legnagyobb része a termelés helye mellett levő utakon lesz rakásolva s itt értékesítve. Az egyes rakatokon annak ürtartalmát feltüntető szám mellett mindenütt ott van annak eladási ára is, mi a fa minősége szerint 4—10 K-ig váltakozik *ürm*³-ként. A rönk- és épületfa tutajokon továbbítatik a fogyasztó piacokra s ott lesz értékesítve.

Az erdőgondnokság magasabb részein a lucz- és erdeifenyő-állományokat tiszta vagy fenyővel és tölgygyel elegyes bükkállományok váltják fel. A talajerőnek jókarban tartása és fokozására

itt a felujításoknál a bükknek adnak előnyt, sőt a fenyőállományok rosszabb termőképességű helyein is mindenütt bükköt telepítenek.

Hol kocsin, hol gyalog bejártuk a neumühli és margaretheni erdőgondnokságok legnagyobb részét. Mindenütt változatos az állományok képe s mindenütt a legbelterjesebb s az adott viszonyok között a legcélszerűbb erdőgazdálkodásnak áldásos nyomait látjuk.

Maga a birtokos, Czernin Jenő gróf és derék erdőmestere, Maresch Waldemár fáradhatatlanok a látott dolgok magyarázatában és a hozzájuk intézett kérdések megválaszolásában.

Kellemes benyomást keltett a margaretheni erdőgondnokság szívében fekvő csinos erdőtiszti lakhoz tartozó, virágdiszben pompázó kert, melynek utai, fái, bokrai szeretetteljes gondozásra valának s méltán fokmérője a ház lakójának és annak belső értéke megítélésére.

A lakás mellett elterülő nagykiterjedésű igen szép csemetékert megtekintése után árnyas fáktól övezett tisztáson felállított és feldiszített deszkasátrak alá települve élveztük Czernin gróf testi épségünkről is melegen gondoskodó páratlan vendégszeretetét. A fesztelen és kedélyes hangulatot az időközben siró ábrázatuvá változó és könnyet potyogtató égboltozat sem tudta lelohasztani. A délelőtt folyamán szerzett kellemes és felette tanulságos szakbeli benyomások hatása alatt a reggeli folyamán ismét több szép beszéd hangzott el.

Testben és a beszédek hatása alatt léleken is megerősödve folytattuk délelőtt megkezdett tanulmányutunkat.

Utunk nagyobb kiterjedésű, mintegy 400 éves, elegyes luczerdei-, jegenyefenyő-, tölgy-, bükkállományon vezetett keresztül, amely élénk bizonyosága annak, hogy a múltban is elegyes volt itt a faállomány s csak a tarvágásos gazdaság idejében alakult át elegyetlen fenyvesekké.

Az állományt alkotó hatalmas méretű és kitűnő növésű fák méltán kelthetik fel valamennyiünk érdeklődését. Ez az állomány Czernin gróf óhajára kegyeletes emlékül érintetlenül megőrzendő az utókor számára.

Keresztülhaladunk egy nagy — 100 ha-on felüli — középkori luczfenyőállományon is, melyen az ezelőtt két évtizeddel foganatosított enyvgyűrűzés nyomai ma is meglátszanak. Az apácza-

lépke ezen állományban annak idején oly nagy mértékben lépet fel, hogy már-már annak teljes elpusztulásától kellett tartani. Az idejekorán foganatosított gyűrűzés és a hernyók és lepkék gyűjtése gátat vetettek a károsításnak. Ma az enyvgyűrűkön kívül semmi sem emlékeztet arra a nagy veszélyre, mely a szép faállomány létét fenyegette.

A kedvezőtlen alakulatu erdőszéleken több helyütt láthatjuk a szélmenti luczfenyők gyökérzetének a Reuss-féle kórakással való megterhelését, ami a szél döntő erejének ellensúlyozására itt teljesen megfelelőnek bizonyult.

Szemlélhető példáját láttuk annak is, hogy azok a vegyes tű- és lombállományok, hol a fokozatos felújító vágások beállításánál az egyik vagy másik fafaj természetének megfelelőleg állítatnak be a vágások, könnyen alakulnak, illetve alakíthatók át tiszta lomb-, elegyes lomb-fenyő vagy tiszta fenyvesekké.

Az idő előrehaladott voltára való tekintetből, sajnos, el kellett magunkat határozni arra, hogy elhagyjuk ezeket a szép erdőket, hol annyi érdekes és tanulságos látnivalóban volt részünk.

Az erdőgondnokság szélén *Osztroluczky* Géza tagtársunk köszönte meg nevünkben *Czernin* Jenő grófnak, az erdejét nemcsak szerető, de az erdőgazdaság minden ágazatában is bámulatos jártasságot tanúsító nemes főurnak páratlan szivességét és vendégszeretetét. Nagytudásu helyi szaktársunktól, *Maresch* erdőmestertől is elbucszva és felejthetetlen szép emlékektől eltelve ültünk kocsijainkra, hogy mai éjjeli tanyánkra Neuhausba hajtassunk.

Este osztrák szaktársaink kívánságára a társaságnak az a része, amely a kastélyban volt elszállásolva, megvitatta a látottakat. A vitára utunk szakbeli tanulságainak leírásánál fogunk visszatérni.

Augusztus hó 22-e ugyszólván teljesen az utazásnak volt szánva, mert Neuhausból egyenesen Gmundenbe tartottunk.

Vasuti utunkat Budweisben megszakítva, futólag a világhírű *Hardtmuth féle iróngyárat* tekintettük meg.

Számtalan munkáskéz, többnyire leányoké és asszonyoké, szorgoskodik a nagy gyárépület egymasmellé sorakozó helyiségeiben felállított zakatoló és kattogó gépek mellett, hogy fából és grafitból az immár nélkülözhetetlen írót előállítsa. Hosszú utat

tesz meg s számtalan kézen és gépen halad át a nyersanyag, míg abból kész irón lesz.

A grafitot a kívánt keménységi fok szerint több vagy kevesebb agyaggal elegyítik, vízzel gyuró gépeken képlékeny anyaggá gyömszőlik s ily alakban sajtoló gépekbe téve az irónbél vastagságának megfelelő 2—3 irónhossznak megfelelő szálakat sajtolnak belőle. Ezek a szálak hornyolt tűzálló agyagtégelyek megfelelő mélyedéseibe helyezve szárítókamrákra s kellő kiszáritás után hevitő kemenczékbe kerülnek. A most már kész irónbél az irón hosszúságának megfelelő deszkalapok megfelelő horonyaiba helyeztetik s jól beenyvezve megfelelő hornyokkal ellátott deszkalappal összesajtoltatik. Ezek a 2—6 irónt magukban foglaló lapok megszáradás után apró párhuzamosan futó körfűrészeken az egyes irónoknak megfelelő részekre lesznek szétfűrészelve. Ezek a nyers irónok azután számtalan gyaluló-, csiszoló-, simító-, fényesítő-, festő- és lakkozógépen haladnak át, míg végre a név ellátása végett az aranyozó- és innen a csomagolóműhelybe kerülnek.

A polgári származású vastagbelű ácsirón kerül-fordul s már mint kész áru hagyja el a gyárat; nem így az arisztokratikus koh-i-noor, melynek a gépek egész seregén kell áthaladnia s számtalan durva és gyengéd munkáskéz faragását, csiszolását és simogatását kell elviselnie, míg az ő szép sárga ruhájában világműködési útjára indulhat.

Már esteledett, midőn a komor hegyektől övezett s a Trauntavat két oldalról körülzáró Gmundennek tiszteletünkre zászlódiszt öltött utcáin végigrobogtunk, hogy a városban elszórt szállodákban kijelölt szobáinkat felkereshessük.

Ha a nap erdészeti látnivalókban szükölködő volt is, annál többet nyujtott a gyönyörű vidék, melyen vonatunk áthaladt és annak a meleg szeretetnek a megnyilatkozása, mely a gmundeni gyógyteremben tiszteletünkre rendezett fényes banketten elhangzott beszédekben jutott, félre nem érthető kifejezésre.

(Folyt. köv.)

